

174142

HZ. MUHAMMED
VE
EVRENSEL MESAJI
SEMPOZYUMU
20-22 NİSAN 2007

Yayına Hazırlayan
Doç. Dr. Mahfuz Söylemez

Türkiye Elyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	174142
Tas. No:	297.92 HAZ.M

İslâmî İlimler Dergisi Yayınları: 2

İslâmî İlimler Dergisi Yayınları
Dizgi Kapak: İslâmî İlimler Dergisi
Baskı, kapak baskı, cilt: Özkan Matbaacılık
Birinci Basım: Aralık 2007

ISBN: 978-975-98073-3-7

İslâmî İlimler Dergisi Yayınları
Yeni yol Mahallesi 1. Gazi Sok. No: 9/2 ÇORUM
Web: islamilimlerdergisi.com
Tlf: 0 364 224 81 18
e-posta: islami_ilimlerdergisi@yahoo.com

Her yazının dil ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İN PEYGAMBERLİĞİ ALEYHİNDE İLERİ SÜRÜLEN GEREKÇE VE İLKELERİN ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE

Bayram DALKILIÇ¹

Hiz. Nuh'dan Hiz. Muhammed'e Kadar Bütün Peygamberlerin Çeşitli Gerekçelerle Yalanlanması

İnsanlık tarihinde insanlara Allah'a kulluk görevlerini bildirmeleri, hatırlatmaları, O'na karşı isyanda bulunmamaları, yeryüzünde fesat çıkarmamaları konusunda uyancı olaralr pekçok peygamber (nebi-rasûl) gönderilmiştir. Bu peygamberlerin gönderiligi, insanların yaptıklarından sorumlu olacaklarını ve artık bahanelerinin kalmadığını göstermek içindir. *"Biz, Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a da vahyetmiştik. Davûd'a da Zebûr vermiştik. Daha önce kıssalarını sana anlattığımız peygamberler gönderdiler. Anlatmadığımız (nice) peygamberler de gönderdiler. Allah, Mûsa ile de doğrudan konuştu. Müjdeleyiciler ve uyanırlar olarak peygamberler gönderdiler ki, peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."* (Nisâ 4/163-165)

Her peygamber gönderildiği toplumun çoğunluğu tarafından -kendisine samimi olarak inanan bir kısım mü'minler dışında- reddedilmiştir. Her toplum kendilerine uyarıcı olaralr geldiğini söyleyen peygamberden delil istemiştir. Peygamber kendilerine Allah'ın izniyle delil getirdiği halde yine de insanların bir kısmı, bu peygamberin getirdiği delili kabul etmeyip onun tebliğ ettiği ilâhî vahye karşı çıkıp, onu kabul etmeme, yalanlama, suqlama, kovma, kovuşturma vb. davranışlarla pekçok gerekçe, bahane, kendilerince geçerli olduğunu düşündükleri ilkeler ortaya atmışlardır.²

Arapların Peygamber Beklemesi

Hiz. Muhammed'in, peygamber olaralr gönderilmesinden önce Araplar, bir peygamber beldemelte, o geldiği takdirde ona tabi olup Yahûdi ve Hristiyan-

1 Doc. Dr., Selçuk ffniversitesi, İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

2 "Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanlamıştı. Onlar kulumuzu yalanlayıp "Bu bir delidir" dediler ve kulumuz (tebliğ görevinden) alıkonuldu." (54 Kamer, 9); "Âd kavmi de (Hûd'u) yalanladı." (54 Kamer, 18); "Semûd kavmi de uyarıcıları yalanlamış ve şöyle demiglerdi: 'İçimizden bir insana mı uyacağız? (Asıl) o takdirde biz apaçık bir sapıklık ve delilik içine düşmüş oluruz.' 'Bizim aramızdan vahiy ona mı verildi? Hayır o, yalancının, şımarığın biridir.'" (54 Kamer, 23-25); "Lût kavmi de uyarıcıları yalanladı." (54 Kamer, 33); "Andolsun, Firavun'un ailesine de uyanırlar gelmişti. Bütün âyetlerimizi yalanladılar. Biz de onları mutlak güç ve iktidar sahibinin yakalaması gibi yakaladık." (54 Kamer, 41-42); "Ey Muhammed! Andolsun, senden önceki topluluklara da peygamber gönderdik. Onlar kendilerine gelen her peygamberle alay ediyorlardı." (15Hicr. 10-11); "Onlardan öncekilere hiçbir peygamber gelmemişti ki, "O bir büyüdü" yahut "bir delidir" demiş olmasınlar." (51 Zâriyât, 52)

lardan daha doğru yolda olacaklarını söylemekteydiler. Çünkü onlar, kendilerinin yahûdî ve hristiyanlara göre ümmî, onlardan geri bir toplum olduklarını düşünüyorlar, kendilerine yol gösterecek ilâhî bir kitâba sahip olmamalarını büyük bir eksiklik kabul ediyorlardı. Yahûdî ve Hristiyanların ellerinde Kut-sal kitâbları vardı, Fakat Araplar, kendi dillerinde olmayan o kitâbı ne okuyabiliyor, ne de anlıyorlardı. Bunun için onlar, kendilerine, kendi dillerinde bir kitâb inmesini arzu ediyorlardı. Üstelik Yahfidi ve Hristiyanlar, yakında bir peygamberin geleceğini ve onunla birlikte inanmayanlara karşı galip geleceklerini söyleyip duruyorlardı.

"Müşrikler, eğer kendilerine bir uyarıcı gelirse, ümmetlerden herhangi birinden daha çok doğru yol üzere olacaklarına dair en güçlü şekilde Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat onlara bir uyarıcı gelince, bu ancak onların nefretlerini artırdı. Yeryüzünde büyüklük taslamak ve İcotii tuzak kurmak için (böyle davranıyorlardı). Oysa İcotii tuzak, ancak sahibini kuşatır. Onlar ancak öncelilere uygulanan İcanunu bekliyorlar. Sen Allah'ın kanununda hiçbir değişiklik bulamazsın. Sen, Allah'ın kanununda hiçbir sapma bulamazsın." (Fâtır, 35/42-43)

Kur'an'ın birçok ayetinde belirtildiği gibi, "butun bir insanlığa" gönderilmiş olmakla birlikte, Muhammed'in kişisel sorumluluğunun da bir sınırı vardı. Vahiy geldikten bir süre sonra onu yakınlarına açıklamakla emrolundu. "Önce en yakın akrabalarını uyar!" (Şu'arâ, 26/214) Önceleri gulî yapdan tebliğ, giderek alenî ve açıktan yapılmaya başlandı: "Sana emrolunan şeyi açıkça ortaya koyup söyle!" (Hicr, 15/94)

Hz. Peygamber, kendisine sunulan vahyi, insanlara akıllarının alacağı, idraklerinin kabul edeceği çerçevede akla itimad noktasında aktarıyordu.³

Kur'an'da, Hz. Peygamberin gönderiliş nedeni açıklanmaktadır: "Kendi yaptıkları sebebiyle başlarına bir musibet gelip de, 'Ey Rabbimiz! Bue bir Peygamber gönderseydin de âyetlerine uysaydık ve mü'minlerden olsaydık' diyecek olmasalardı, (seni peygamber olarak göndermezdik.)" (Kasas, 28/47)

"Kitâb, yalnız bizden önceki İki topluluğa (yahûdîlere ve hristiyanlara) indirildi. Biz onları okumalarından habersizdik" demeyesiniz, yahut, "Eğer bize kitâb indirilseydi, biz onlardan daha çok doğru yolda olurduk" demeyesiniz, diye bu Kur'an'ı indirdik. İşte size Rabbinizden açıkça bir delil, bir hidayet ve bir rahmet geldi. Artık Allah'ın âyetlerini yalanlayan ve (insanları) onlardan çeviren kimseden daha zalim kindir! İnsanları âyetlerimizden alıkoymaya kalkışanları, yapmakta oldukları engellemeden dolayı azabın en kötüsü ile cezalandıracağız." (En'âm, 5/156-157)

Ancak önceden kendilerine bir kitâb, uyarıcı ve delil gönderilmesini isteyenler ve eğer bu kendileri için mümkün olursa ona boyun eğeceklerini vadedenler, gerçeikle karşılaştınca sanki vaadlerini unuttular.

3 Bkz. el-Ebrâsî, Azamatü'r-Rasûl, s. 46-48, 3. Baskı, Bs.y. t. yok.

"Onlara katımızdan gerçek gelince, 'Müsâ'ya verilen (mucize)lerin benzeri niçin buna da verilmemi' dediler. Onlar daha önce Müsâ'ya verilen (mucize)leri inkâr etmemişler miydi? Onlar, 'İki sihirbaz birbirlerine destek oluyor' dediler. 'Biz hepsini inkâr ediyoruz' dediler. De ki: 'Eğer doğru söyleyenler iseniz, Allah katından, doğruya bu ilkinden (Tevrat ve Kur'ân'dan) daha çok ulaştırın bir kitâb getirin de, ben ona uyayım.' (Kasas, 28/48-49)

"(Müşrikler) şunu da söylüyorlardı: 'Eğer yanınızda öncelilere verilen kitâblardan bir kitâb olsaydı, elbette biz ihlâslı kullar olurduk.' Fakat (kitâb gelince) onu inkâr ettiler." (Sâffât, 37/167-170)

Toplunun hemen her kesimi, atalardan kalma örf ve adetlerinde olabilecek her türlü yenilik ve sapmaya karşı çıkmaktadır. Birkaç kişinin "yabancı" dinlere girmesi, şehirde oturan bazı kimselerin ağzından Mekke'deki putperestliği aşağılayan sözlerin dökülmesi, "Mekke dini"ne karşı çıkan bazı kimselerin kişisel inançları, tüm bunlar Mekke'de herhangi bir çalkantıya yol açmamıştı. Tek Allah inancını savunan Haniflere ve Hristiyanlığı seçen bazı kimselere karşı çıkmamıştı. Çünkü ondan önce hiç kimse kendisinin, "Allah'ın Elçisi" olma niteliği taşıdığını ve insanları doğru yola getirmekle görevlendirilmiş olduğunu söylememişti.. Yine ondan önce hiç kimse, getirdiği yeni dinine bu kadar ısrarla kendisini adamamış ve onu tebliğ etme görevini hayatının yegâne amacı ve hedefi haline getirmemişti.⁴

Kur'ân'da, Hz. Peygamber'in, vahiyle gönderilmeden önceki hayatı, onun peygamberliğinin delillerinden biri olarak zikredilir.

"Âyetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, 'Ya (bize) bundan başka bir Kur'ân getir veya onu değiştir' dediler. De ki: 'Onu kendiliğinden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım.' De ki: 'Eğer Allah dileseydi, ben size onu okumazdım, Allah da size onu bildirmezdi. Ben sizin aranızda bundan (Kur'ân'ın inişinden) önce (kırk yıllık) bir ömür yaşadım. Hiç düşünmüyor musunuz?' (Yûnus, 10/15-16).

Hz. Peygamber, ilk vahye muhatap olduktan sonra kendisine karşı çıkılacağını, Kureyş'in kendisini kabul etmeyeceğini, hakkında ileri geri konuşacaklarını düşünmüştür. Varaka ile olan görüşmesinde de, kendisine gelenin Hz. Musa'ya da vahiy getiren vahiy meleği Namus-u Ekber olduğunu, kendisinin de bu ümmetin peygamberi olduğunu, ancak eziyete maruz kalacağını, yalanlanacağını duymuştur.⁵

Hz. Peygamber, vahyin ilk döneminde kendisini reddeden, yalanlayan hoşlanmadığı bir şey duyduğunda çok üzülmüştür.⁶

4 Bkz. M. Hamidullah, *İslam Peygamberi*, (çev. Said Mutlu), c. I, s. 71, İstanbul, 1966

5 İbn İshak, *Siratü İbnî İshak*, 140, (thk. M. Hamidullah), Konya, 1980: Siyer, çev. Sezai Özel, İstanbul, 1988. (rakam pasaj numarasını gösterir)

6 İbn İshak, age., 155

A- Müşriklerin İleri Sürdükleri Gerekçe ve İlkeler

Kureyş müşriklerinin Hz. Peygamber'e ve İslâmiyet'e düşman olmalarının birtakım sebepleri ve gerekçeleri vardı:

1- Hz. Peygamber'e Olan Şahsi Kırgınlık ve Kızgınlıkları

Bazı müşrikler söz konusu olduğunda, onların inkarlarının ve peygamberliğin aleyhinde bulunmalarının temelinde Hz. Peygamber'le daha önceden yaşadıkları herhangi bir olaya dayalı olarak şahsi bir kırgınlık ve kızgınlığın bulunduğu görülmektedir. Ebû Leheb'in tutumu bu konuda örnek olarak değerlendirilebilir.

Bir gün, Ebû Tâlib ve kardeşi Ebû Leheb arasında bir kavga çıktı. Ebû Leheb kardeşini yere yıkıp, göğsüne oturdu ve onu tokatladı. Genç Muhammed (AS) hemen koşup Ebû Leheb'i yere iterek, kardeşinin göğsünden onu uzaklaştırdı. Sonra Ebû Tâlib kalktı ve öfkeyle kardeşi Ebû Leheb'in üzerine atladı. Bu defa o onun göğsüne oturup yüzünü tokatlamaya başladı. Kavga bitince, Ebû Leheb, Muhammed (s.a.v.)'e dönerek şöyle dedi:

"Ey Muhammed! Ben de Ebû Tâlib gibi senin bir amcamım, bana yapacağını yaptın! Ama niçin ona da aynı biçimde davranmadın? Yemin ederim ki, gönlüm seni asla sevmeyecek, asla!"⁷

Bilindiği gibi, aile üyeleri arasında Ebû Leheb, Rasulullah'ın en korkunç kişisel düşmanlarıyla işbirliği yapan tek kişiydi. Daha sonra amca ile yeğen arasındaki uçurumu derinleştiren başka birçok olay meydana gelmiştir.⁸

Hz. Peygamber, yakınlarını çağırdığı davette, Allah'ın kendisine ilâhî bir görev verdiğini, bu ilâhî görevin mahiyetini açıklar açıklamaz, Ebû Leheb ayağa kalkıp küstahça sözler sarf etmiş, Muhammed'in kendilerini atalarının dininden saptırmak istediğini ve bunun tanrıların gazabına yol açacağını söyleyip, orada bulunan aile mensuplarını tahrik etmiştir.

Hz. Peygamber'in halaları daha sonra Ebû Leheb'le konuşmuşlar ve Muhammed (AS)'ın gerçekten geleceği önceden haber verilen peygamber olduğuna iknaya çalışmışlarsa da, bir sonuç çıkmamıştır. O, bunun kadınların bir dedikodusu olduğunu iddia etmiştir⁹

2- Hz. Peygamber'in Müşriklerin Atalarının İncancını Eleştirmesi

Kureyşliler eskiden beri putperest idiler. Ataları İbrahim ve İsmail (a.s.)'in yapmış olduğu tevhid mabedi olan Kabe, çevresine dikilen ve içine konulan putlarla, puthaneye çevrilmişti.

Peygamberimiz ise, onların bu putperestliğini yeriıyor, hatıra gönüle bakmaksızın ve hiç kimseyi istisna etmeksizin, putlara taparak küfür ve dalâlet

7 Bkz. Belâzûrî, *Ensâbu'l-Esrâf*, c. I, s. 147, Beyrut, 1996

8 M. Hamidullah, age., s. 47

9 İbn İshak, age., 189; Belâzûrî, *Ensâbu'l-Esrâf*, c. I, s. 134; M. Hamidullah, age., s. 72-73

iqinde oliip gitmig olan baba ve atalarının da Cehenneme atıldıklarını, helak olduklarını söylemekten çekinmiyordu. Kureyg müşriklerince ise, putlara tapmaktan daha üstün bir din yoktu.

Mekkeli müşrikler, Ebii Talib'e gelip, Hz. Peygamberin, ilahlara dil uzattığını, dinlerini yerdığını, akıllarını hafif akılhlık ve akılsızlık saydığını, baba ve atalarının da dalâlet ve sapkınlık iqinde ölüp gitmig olduklarını iddia ettiğini, belirttiler veya onu kendileriyle uğraşmaktan alıkoymasını, ya da aradan çekilmesini, kendilerini onunla başbaşa bırakmasını istediler.¹⁰

3- Hz. Peygamber'in Önde Gelen Kureyşli Müşrikleri Yermesi

Peygamberimiz (a.s.), Kureyşlilerin azılı müşriklerinin icotiliiliderini ortaya dökken âyetleri¹¹ okuyordu. Mugrilderden kimi, bu ve benzeri âyetlerde sıralanan kötülüklerin tümünü, kimisi de bir kısmını kendisinde bulup gocunmakta, bu kötülüklerle teşhir edile edile, bir gün gozden düşebileceklerinden kaygılanmakta ve tedirgin olmakta idiler.

4- Hz. Peygamber'in İnsanlar Arasında Ayırım Yapmaması

Kureyşliler, kendileri için iistiin bir halr tammayan, herkesi eşit tutan bir dini ve anlayışı benimseyip, içlerine sindiremiyorlardı.

Ebd Tâlib'in olumundan hemen sonra Ebd Leheb, Hz. Peygamber'i öteki kabilelerin kışkırtmalarına karşı var gucuyle korumuş ve bunun Muhammed'in one sürdüğü şeylere karşı fikrini değıştirdiğı biçiminde değil, kabile içi basit bir dayamgma görevi olarak algılanması gerektiğini açıklamıştır. Ancak bu durum fazla uzun sürmemiştir. Ebii Cehil, ona, ailesinin müşrik atalarının (belki de Ebii Leheb'in kendisinin) kaderiyle ilgili olarak Peygamber'e görüşünü sormasını onerdiginde, cevap, putperestlerin ve müşriklerin Cehennem'e gidecekleri şeklinde olunca, Ebd Leheb, bu cevaptan rahatsız olmuğ ve yeğeni-ni toplum dışı ilan etmiştir. Oysa, taşıdığı basit önyargılar içinde, Ebii Leheb, kendi atalarının aynı zamanda Peygamber'in de ataları olduğunu ve ortada onlara karşı bir saygısızlık değil, tamamen tarafsız bir ilkenin uygulanmasının

10 İbn İshak, age.. 194. 198. 199

11 Örnek olarak bkz. "Hanginizin dell olduğunu yakında sen de goreceksin. onlar da gorecekler. Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapan kıştı daha iyi bilir. O, hidayete erenleri de daha iyi bilir. O hâlde yalanlayanlara boyun eğme. İstediler ki, yumugak davranasın, böylece onlar da yumuşak davranınsınlar. Yemin edip duran, aşğılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan soz taşıyan, iyiliğı hep engelleyen, saldırgan, günaha dadanmış, kaba saba: butun bunların otesinde bir de soysuz olan kimseye mal ve oğulları vardır diye. sakın boyun egme. Âyetlerimiz kendisine okundugu zaman, 'Öncekilerin masalları!' der. Yakında biz onun bumunu damgalayacağız. (Kalem, 68/5-16); "İnsan kendini müstağni gördüğü için mutlaka azgınlık eder. Şüphesiz dönüş ancak Rabbedir. Sen, namaz kıldığında kulu (bundan) engelleyeni gördün mü? Ne dersin. ya o (engellenen kul) hidayet üzere ise; ya da takvayı (Allah'a karşı gelmekten sakınmayı) emrediyorsa!? Ne dersin engelleyen. Peygamberi yalanlamış ve yüz çevirmişse!? O Allah'ın, her şeyi gördüğünü bilmiyör mu? Hayır! Andolsun, eğer vazgeçmezse, muhakkak onu perçeminden; o yalancı, günahkâr perçeminden yakalınız. Haydi, taraftarlarını çağırın." (Alak, 96/6-17).

söz konusu olduğunu unutupordu. Aslında Peygamber'in tutumu son derece ovguye değerdi, çünkü kabilesinin uyeleriyle olan geleneksel bağlılığına rağmen, bu konuda en yakın akrabalarına bile bir ayrıcalık tanımıyordu.¹²

Nitekim Ebu Leheb, iman eder, müslüman olursa, kendisine ne verileceğini sormug, Peygamber, Muslumanlara ne verilirse, ona da aynı şeyin verileceğini söyleyince, Ebu Leheb, Onların üzerinde, kendisi için bir üstünlük olup olmayacağını sormug, Peygamber de daha ne istediğini bildirince, Ebu Leheb, kendisinin şu sıradan insanlarla bir tutulacağı bu dine yuh çekerek üstün, farklı, ayrıcalıklı muamele görmek istediğini ortaya sermiştir.

Şahsi kargınlık ve kırgınlıktan kaynaklanan aleyhtarlığa bir örnek olarak Ebu Cehil gösterilebilir.

Beni Zubeyd'den bir tüccar bazı mallarını satmak için Mekke'ye gelmişti. Ebd Cehil, diğer tuccarların Zubeyd'li ile alışveriş etmelerine engel olmuğ ve kendisi de ona çok düşük bir fiyat önermiştir. Ebu Cehil'in etkisi o kadar büyüktü ki, kimse daha yüksek bir fiyat vermeye cesaret edememiştir. Bu duruma üzülen satıcı orada bulunanlara durumu anlatınca, Hz. Peygamber, üç deve yükü malı sahibinin istediği fiyattan satın aldı. Ama Ebû Cehil ile aralarında şiddetli tartışma yaşanmıştır.¹³ M. Hamidullah'ın dediği gibi belki de bu hadise bir daha uzlaşmamak üzere aralarını açmıştır.¹⁴

İlahi tebliğin başladığı tarihlerde Ebfi Cehil, Arâş kabilesine mensup bir Arap'tan bir geyler satın almış ve belirlenen ücreti ödemek istememişti. Car e s kalan satıcı, Ka'be'nin onune gelerek yalonmaya başladı. Biri, Arâşlı'ya, orada bulunan Muhammed (s.a.v.)'e durumu anlatmasını söyleyip. Ebd Cehil ile olan bu sorunu ancak onun halledebileceğini ekledi. O, bununla kendince bir şaka yapmak istemişti. Zaten Muhammed (s.a.v.) ile Ebd Cehil arasındaki kötü ilişkiler herkesçe bilinmekteydi.. Bu durumdan habersiz olan Arâşlı, Hz. Peygamber'in yamna gelip, kendisine yardım etmesini istedi. Hz. Peygamber de hemen kalkıp, Arâşlı ile birlikte Ebfi Cehil'in evine gitti. Ebfi Cehil, gelenin kim olduğunu ve ne istediğini sorup, gelig nedenini öğrendikten sonra, hemen borcunu odedi. O, daha sonraları, bu duruma şaşırarak arkadaşlarına, kapıya vurulduğunda bunun bütün evde bir deprern etkisi yaptığını ve bundan dehgete kapıldığını, Muhammed (s.a.v.)'in yanında, ağzından köpükler saçan dev gibi azgın bir devenin bulunduğunu anlatarak, şöyle dedi: "Eğer Muhammed'i yatıştırmakta gecikseydim, o azgın deve beni parçalayıp yiyecekti."¹⁵

12 M. Hamidullah, *age.*, s. 95

13 Bkz. Belâzûrî, *age.*, c. I, s. 146-147

14 M. Hamidullah, *age.*, s. 50

15 Bkz. İbn İshak, *age.*, 253; Belâzûrî, *age.*, c. I, s. 145-146; M. Hamidullah, *age.*, s. 50-51

5- Hz. Peygamber'in Çağırıldığı Dinin Ellerindeki İmkanları Yokedeceği Düşüncesi

Mekke, Kabe ile, Arap ülkesinin önemli bir dinî merkezi olup, her yıl oraya hac mevsiminde hac için, diğer zamanlarda da umre için, her taraftan insanlar gelmekteydi. Bunun için birtakım hizmetler yapıldı. Babadan çocuklara geçen bu hizmetler, kendilerine hem büyük nüfuz, hem de büyük çıkarlar sağlamakta idi.¹⁶ Bunun için, müşrik uluları, kendilerinin dinî ve ticarî durumlarını sarsabilecek her harekete karşı koymayı çıkarlarının bir gereği saymakta idiler.

6- Kabileler Arasında Çekememezlik ve Rekabet Bulunması

Kureyş aileleri arasında, öteden beri, birbirlerine karşı çekememezlik huy-ları ve üstünlük dâvaları vardı.

Peygamberimiz (a.s.)'ın Hâşim oğulları arasından peygamber olarak orta-ya çıkmasıyla Hâşim oğulları ailesinin öteki ailelere karşı ezici bir üstünlük sağlayacağını düşünerek bundan telaşlananlar olmuştu. Nitekim, Ahnes b. Şerik, Peygamber'den duydukları ve dinledikleri hıkında ne düşündüğünü sorduğu zaman, Ebu Cehil bu yoldaki duygusunu açıklamaktan kendisini alamamıştır: "Biz ve Abdi Menaf oğulları, şeref ve şan hususunda şimdiye kadar çekiştik durduk. Onlar halka yemek yedirdiler, biz de yemek yedirdik. Onlar çeşitli görevler üstlendiler biz de üstlendik. Onlar iyilik ettiler, biz de iyi-lik ettik. Onlarla yarıştık durduk. Şimdi onlar, 'Kendisine gökten vahiy gelen bir peygamberimiz var!' dediler. Biz buna nasıl yetişebiliriz? Vallahi, biz asla ona inanmayız ve onu tasdik etmeyiz!"¹⁷

Bir başka örnekte, Ebü Cehil'in Muğire b. Şube'ye söyledikleri benzer kay-gıları taşıdığını göstermektedir. Muğire b. Şu'be, Peygamber'i tanıdığı ilk gün Mekke'nin bir sokağında Ebu Cehil b. Hişam yürüyüp giderken, Resûlullah'la karşılaştılar. Rasûlullah, Ebu Cehil'i Alalh'ı ve Rasûlünü kabul etmeye çağır-dı. Ebu Cehil de, onun ilahlılarına dil uzattığını, onlara tapmaktan kendilerini menedeceğini ve bu yüzden kendisine tabi olmayacağını söyledi. Bunun üze-rine Peygamber dönüp gitti. Sonra Ebü Cehil, Muğire'ye dönerek, 'Vallahi, ben onun söyledikleri hak ve gerçek olduğunu iyi biliyorum. Fakat, Kusayy oğulları, 'Kabe'nin hicâbe (örtü) hizmeti bizdedir' dediler. Biz, 'Evet!' dedik. Onlar, 'Nedve (danışma meclisi) hizmeti bizdedir' dediler. Biz, 'Evet!' dedik. Onlar: 'Liva (sancaktarlık) hizmeti bizdedir' dediler. Biz, 'Evet!' dedik. Onlar,

16 Bunun için, Kâbe'yi açmak, kapamak, korumak demek olan hicâbe; Hacıların su ihtiyacını karşılamak demek olan sıkâye; Hacılara yemek yedirmek demek olan rıfâde gibi dinî hizmet-lerin yanısıra, Dârü'n-Nedve diye anılan idare meclisi ile; Sancaktarlık demek olan liva; Baş-kumandanlık demek olan kıyâde gibi askerî hizmetlerde ihdas, ve kabilelerin ulularına tevcih edilmiş bulunuyordu. (Bu iş ve görevler konusunda ayrıntılı bilgi için Bkz. Belâzûrî, age., c. I, s. 56-64)

17 İbn İshak, age., 232

'Hac mevsiminde sıkâye (hacılara su dağıtma) hizmeti bizdedir' dediler. Biz, 'Evet!' dedik. Sonra, onlar, halka yemek yedirdi, açları doyurdular, biz de yedirdik, doyurduk. Öyle ki, atbaşı beraber oluncaya kadar, onlarla yarıştık durduk. Onlar, şimdi, 'Peygamber bizden' dediler. Hayır! Vallahi, yapamam, buna 'Evet' diyemem' dedi.¹⁸

İşte onun bu sözleri, imkanların elden gideceği düşüncesinin ve rekabet, çekememezlik duygularının yaygın ve hakim durumda olduğunu göstermektedir.

7- Hz. Peygamberin Ölüm Sonrası Ebedî Hayata İşaret Etmesi

Mekke müşrikleri olumden sonraki ebedî hayata, yaptıklarından sorumlu olduklarına ve hesaba çekileceklerine inanmıyorlar, inanmak istemiyorlardı. Onlar, hayatı bu dünyada yaşanacak ve ölümle tamamlanacak olan bir hayat olarak anlıyorlar, kötü alışkanlıkları, haksız kazancı, insanlara kötülük yapmayı, zina, hırsızlık, vb. her türlü ahlak dışı işi meşru görüyorlardı.

"Yine inkâr edenler şöyle dediler: 'Çürüyüp ufalandıktan sonra sizin yeniden diriltileceğinizi söyleyen bir adamı size gösterelim mi? Allah'a karşı yalan mı uydurdu, yoksa onda delilik mi var?' Hayır, öyle değil! Ahirete inanmayanlar azab ve derin sapıklık içindedirler." (Sebe', 34/7-8).

8- Peygamberliğin Kendilerine ve Kendilerinden Olan Birine Verilmemesi

Ebü Cehil, Hz. Peygamber'e vahiy geldiği gibi, kendilerine de vahiy gelinceye kadar inanmayacaklarını söylemiştir. Şu halde onun sözlerinden anlaşılan odur ki, icdisine ya da kendi yakın akrabalarından birine vahiy gelmesini istiyor, bekliyor ve umuyordu.

Kureyg ulularının telakkilerine göre, Kur'an inecelt idiyse, Kureys ileri gelenlerinin yaşlı ve zengin olanlarından birisine inmeliydi.¹⁹

Bu sayılanlar Müşrikler tarafından ileri sürülen gerekçelerin başında gelmektedir. Bu gerekçe ve nedenlerden harelcetle Hz. Peygamberde bulunan ve bulunmayan ban nitelik ve özellikleri ileri sürerek ve bunları da icdisince birtakım ilkeler doğrultusunda savunarak aleyhtarlıklarını ve düşmanlıklarını devam ettirdiler. Onlar, ileri sürdükleri bu gerekçe ve illtelere göre Hz. Peygamber'in, vahiy almadığını ve bir uyarıcı olmadığını, söylediklerinin Allah tarafından kendisine bildirilmediğini iddia etmişlerdir.

18 ibn İshak, age., 274

19 Müşriklerin gerekçeleri konusunda geniş bilgi için bkz. M. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, Köksal Yayıncılık, 1/291-296; İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 72-75. Ankara. 2001

1- Hz. Peygamberde Bulunan Nitelikleri İleri Sürmeleri

a- Yetim, Öksüz, Genç, Zengin Sayılmayacak Kadar Fakir Olması

İnanmayanların anlayışına göre, yetim, öksüz, arkası olmayan, kendilerince zengin sayılmayacak kadar fakir olan ve kendileri gibi yaşlı olamayıp genç olan, Kureyşin ulularından olmayan biri peygamber olamazdı. Nitekim onlara göre Hz. Muhammed de diğerleri dururken nasıl peygamber olabilirdi? Vahiy ona niçin gelsindi? Kureyş ulularının telakkilerine göre, Kur'an inecek idiyse, ne diye Kureyş ileri gelenlerinin yaşlı ve zengin olanlarından birisine inmiyordu?! Kendi şartlarında Hz. Muhammed peygamberlik için yeterli görülmemekteydi.

Nitekim, Velid b. Mugîre, "Ben Kureyşlilerin seyyidi, ulu kişisi olduğum halde nasıl geri bırakılırım da, Muhammed'e vahiy iner? Yahut, Sakif kabilesinin seyyidi, ulu kişisi Ebu Mes'ud Amr b. Umeyru's-Sakafî de bu hususta nasıl geri bırakılır? Biz, bu iki kentin ulu kişileriniyiz!" demekteydi. Kur'an'da bu durum ortaya şu şekilde konulmuştur.

"Bu Kur'an, ilki şehrin birinden bir büyük adama indirilmeli değil miydi?" dediler. Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında Biz taksim ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir." (Zuhuf, 43/31-32)

b- İnsan Olması

Arapların bir kısmı Allah'a ve âhiret gününe inanıyor, ancak insandan bir peygamberin olacağını kabul etmiyorlardı.

"İnsanlara hidayet (Kur'an) geldikten sonra onların iman etmelerine ancak, 'Allah, bir beşeri mi peygamber olarak gönderdi?' demeleri engel olmuştur." (İsrâ, 17/94)

Peygamberin insan nev'inden gelmiş olmasını akıllarına sığdıramayıp, bir meleğin bu vazife ile gönderilmesini arzu eden bu insanlara Kur'an şöyle cevap vererek isteklerinin ne kadar mantıksız olduğunu ilân etmiştir:

"De ki: 'Eğer yeryüzünde, (insanlar yerine) yerleşip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten bir melek peygamber indirdik.'" (İsrâ, 17/95)

c- İstedikleri Olağanüstü Şeyleri Gerçekleştirmekten Aciz Olması

Müşrikler, Hz. Peygamberden ölüleri diriltme, rüzgara emretme, göğe yükselme ve ordan bir kitâb getirme gibi birtakım mucizeler gerçekleştirmesini istemişler, o da bunları yapamayacağını, bunları gerçekleştirmenin kendi elinde olmadığını, kendisini yaratanın elinde olduğunu söylemiştir. Hatta Ebû Cehil, eğer bunları yapamıyorsa kendi ilahları hakkında kötü sözler söylememesini istemiştir.²⁰

2- Hz. Peygamberde Bulunmayan Nitelikleri İleri Sürmeleri

a- Kahin Olduğunu İddia Etmeleri

Hz. Peygamber, müşrikler tarafından kâhin olduğu şeklinde suçlanmıştır. Onlar, onu suçlamada herhangi bir tutarlılık ölçüsü gozetmeyip iglerine gelen ve yakıştırdıkları suçlamalarda bulunuyorlardı. Kahinlik suçlaması da bunlardan biriydi.

"O, bir kâhinin sözü de değildir. Ne de az düşünüyorsunuz! O, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmedi." (Hâkka, 69/42-43)

"Şeytanların kime ineceğini size haber vereyim mi? Onlar, her günahkâr yalancıya inerler. Bunlar da şeytanlara kulak verirler. Onların çoğu ise yalancıdır." (Şu'arâ, 26/221-223)

b- Deli Olduğunu İddia Etmeleri

İbn İshak, Hz. Peygamber'in ilk vahye mahzar olduktan sonra kendisine şairlik veya mecnunluk halinin sirayet ettiğini sandığını, oysa daha önceden Hz. Peygamber nezdinde gair ve mecnunlardan daha kötü kimsenin olmadığını, onlardan hoşlanmadığını, onlara kızdığı kadar kimseye kızmadığını, Kureyş'in kendisinin şairliğini ve mecnunlughunu konuşacaklarını düşündüğünü ve bu durumdan etkilendiğini nakletmektedir.²¹

Kureyş müşrikleri Hz. Peygamberin deli olmadığını çok iyi bilmelerine rağmen onun peygamberliğini reddetme aşamalarında deli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kur'ân'da onların bu ithamları ve bunun doğru olmadığı ortaya konmuştur: *"Onlar düşünmediler mi ki (çok iyi tanıdıkları, kendileriyle iç içe yaşamış olan) arkadaşlarında (Peygamber'de) delilikten eser yoktur. O, ancak apaçık bir uyarıcıdır." (A'râf, 7/184)* Bir başka ayette, onların *"bu bir öğretilmiş, bu bir deli!"* dedikleri ifade edilmektedir. (Duhân, 44/14)

Müşriklerin suçlamaları ve Hz. Peygamber'in deli olmadığı konusunda pek çok ayet bulunmaktadır.²²

c- Şair Olduğunu İddia Etmeleri

Müşrikler, Hz. Muhammed'i, şâ'ir, kâhin ve sahirler gibi cinlerle ilişkisi olan, ilhamını cinlerden alan bir kişi zannediyorlardı, hatta zannın da ötesin-

21 ibn ishak, age., 140

22 'Dedfîl kı: "Ey kendisine Zikir (Kur'an) indirilen kimse! Sen mutlaka delisin!" "Eğer do— söyleyenlerden isen bize melekleri getirsen!" (Hicr, 15/6-7); "Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin." (Kalem. 68/1-2), "Hanginizin deli olduğunu yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler." (Kalem, 68/5-61; "Şüphesiz inkâr edenler Zikir'i (Kur'an'ı) duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler. (Senin için.) "Hiç şüphe yok o bir delidir" diyorlar." [Kalem. 68/51]; (Ey Kureyşliler!) Sizin arkadaşınız (Muhammed) bir deli değildir. Andolsun o. Cebrâil'i apaçık ufukta gordu. (Tekvir, 81/22-23); "Çünkü onlar, kendilerine, "Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur" denildiği zaman, inanmayıp büyüklük taşıyorlardı. "Biz, deli bir şair için ilâhlarımızı mı terk edeceğiz?" diyorlardı. Hayır, öyle değil. O, hakta getirmiş, (önceki) peygamberleri de tasdik etmiştir. (37/Sâfât, 35-37)

de öyle olduğunu ileri sürerek onun etraftaki kişiler tarafından dinlenmesine ve etkilenmelerine engel olmak istiyorlardı..

Cahiliyede şiirin başlıca konuları olan övgü, övünme, yergi ve kahramanlık gibi duygularla kırk yaşına kadar hemhal olan bir insanın o yaştan sonra mütevazı bir kimse olarak bütün insanlığı kuşatıcı düşünce ve duygularla ortaya çıkması düşünülemezdi. Hz. Peygamber şair değildi. Haşımoğulları içinde hemen herkes, hatta kadınlar bile şiir okuduğu halde o, şiir inşad etmemiş, kaside yazmamış veya bu konuda bir çabada bulunmamıştır. Çünkü şairlik ve peygamberlik bir arada bulunmaz.²³

Kur'an'da, Hz. Muhammed'e şiir öğretilmediği, şiirin ona uygun olmadığı, ona vahyedilenin, şiir değil, bir öğüt ve açık anlamlı bir okuma olduğu vurgulanmaktadır. Hz. Muhammed'e vahyedilen Kur'an, Arapların sandığı gibi şiir türünden bir söz değil, meleğin vahyidir. *"Biz, o Peygamber'e şiir öğretmedik. Bu, ona yaraşmaz da. O(na verdiğimiz) ancak bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır. (Aklen ve fikren) diti olanları uyarması ve kâfirler hakkındaki o sözün (azabın) gerçekleşmesi için Kur'an'ı indirdik."* (Yâsîn, 36/69-70) *"Şairlere ise haddi aşan azgınlık uyarlar. Görmez misin ki onlar, her vadide şaşkın şaşkın dolaşırlar ve yapmadıkları şeyleri söylerler."* (Şu'arâ: 26/224-226).

d- Büyücü Olduğunu İddia Etmeleri

Müşrikler, Hz. Peygamberin büyücü olduğunu, sihir yaptığını ileri sürerek ona vahyedildiğine inanmak istememekte ve onu suçlamaya, insanların gözünden düşürmeye, insanların onu dinlememesi konusunda ellerinden geleni yapmaya devam etmekteydiler.

Kur'an'da, Allah, *"bunları ve babalarının gerçek ve onu açıklayan bir peygamber gelene kadar dünya nimetleriyle yararlandırıp, geçindirdiğini, ancak onların, Gerçek kendilerine geldiği zaman, "bu bir büyüdür. Doğrusu biz onu inkar ediyoruz"* dediklerini buyurmaktadır. (Zuhruf, 43/29-30)

Müşrikler, her uyarıyı, her mucizeyi ve bütününü Kur'an'ı inkara ve Peygamberi suçlamaya hiçbir zaman son vermemişlerdir. Onların bu durumu Kur'an'da değişik ayetlerde tasvir edilmektedir. *"Bir mucize gördükleri zaman onu alaya alıyorlar. (Dediler ki:) "Bu bir büyüden başka bir şey değildir."* (Sâfât, 37/14-15)

"Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve 'Süregelen bir sihirdir' derler. Peygamberi yalanladılar, nefislerinin arzularına uydular. Hâlbuki her iş, (Allah nasıl takdir ettiyse öylece) gerçekleşecek (değişmeyecek)tir. Andolsun, onlara içinde caydırıcı tehditlerin bulunduğu haberler geldi. Bu haberler, zirveye ulaşmış birer hikmettir! Fakat uyarılar fayda vermiyor! (Kamer, 54/1-5) Kıyamette, inanmayanlara ve Kur'an'ı büyü

23 Bkz. İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 56, Ankara, 2001

olarak niteleyip, Peygamberi yalanlayanlara, "Bu Kur'ân mı bir büyü imiş, yoksa siz mi (gerçeği) göremiyormuşsunuz?" denileceği işaret edilmektedir. (Tür, 52/15)

Hz. Muhammed kâhin, arrâf, büyücü, gaibden haber veren birisi değildi ve bu tür kimselerden nefret ederdi. Kendisine vahiy gelmezden önce vahiy konusunda bilgisi yoktu ve kesinlikle önceden peygamber olacağını bilmiyordu. O diğer insanlar gibi bir beşerdi. Ancak gerek dış görünüşüyle ve gerekse ahlakıyla her insanda bulunan özelliklere en üst düzeyde sahipti. Bu bakımdan ona insanüstü birtakım olaylar atfetmek yanlış olduğu gibi, onu alelade bir insan konumuna indirmek de doğru değildir.²⁴

e- Şeytan'ın Sözünü Aktardığını İddia Etmeleri

Müşrikler, Hz. Peygamber'in, şeytanın sözlerini aktardığını, şeytanın emrine girdiğini iddia etmişlerdir. Ancak onların iddialarına hemen vahiyyle cevap gelmiş, onların iddialarının doğru olmadığı ortaya konmuştur. "Kur'ân, kovulmuş şeytanın sözü değildir." (Tekvir, 81/25)

"O Kur'ân'ı şeytanlar indirmemiştir. Zaten bu onların harcı değildir, buna güçleri de yetmez. Çünkü onlar (vahiyi) iştikten uzaklaştırılmışlardır." (Şu'arâ: 26/210-212)

f- Öncekilerin Masallarını Aktardığını İddia Etmeleri

Bazı müşrikler, başta Nadr b. Haris olmak üzere, Hz. Peygamberin vahiy olduğunu söyleyerek çağırdığı şeyin "eskilerin masalları" olduğunu iddia etmekteydi. Hatta kendisin de ondan daha güzel şeyler söylediğini ve anlattığını iddia ediyor, etrafına topladığı insanlara, İranlıların hikayelerini anlatıyordu.²⁵ Kur'ân bu konuya, "Onu, ancak her azgın, günahkâr kimse inkâr eder. Ona âyetlerimiz okununca, 'Eskilerin masalları' der." (Mutaffifin, 83/12-13)

g- Vahiy Olduğunu Söylediğinin İnsan Sözü Olduğu ve Kendisine Bir İnsanın Öğrettiğini İddia Etmeleri

Müşrikler, Hz. Peygamber'e bir insanın öğrettiğini iddia ediyorlar, onun vahiy olduğunu söylediği şeyin insan sözü olduğunu, "Yemâme'li Rahman" adında birinden bunları öğrendiğini ve asla o Rahman'a inanmayacaklarını ısrarla söylüyorlardı.²⁶

Kur'ân'ı Kerim bu konuya işaret etmiştir. "Andolsun ki biz onların, "Kur'ân'ı ona bir insan öğretiyor" dediklerini biliyoruz. İma ettikleri kimsenin dili yabancıdır. Bu Kur'ân ise gayet açık bir Arapça'dır. Allah'ın âyetlerine inanmayanları, Allah elbette doğru yola iletmez. Onlar için elem dolu bir azap vardır. Yalancı, ancak Allah'ın âyetlerine inanmayanlar uydurur. İşte onlar, yalancıların ta kendileridir. (Nahl, 16/103-105)

24 Bkz. İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 57

25 İbn İshak, age., 256, 257

26 İbn İshak, age., 254

"Kur'ân'ı düşünmüyorlar mı? Eğer o Allah'tan başkası tarafından indirilmiş olsaydı onda birçok çelişki bulurlardı" (Nisâ, 4/82).

Müşrikler, Hz. Peygamber'in vahiy diye bildirdiği, anlattığı ve aktardığı şeyleri kendisinin uydurduğunu, aslında vahiy almadığını, yalan söylediğini iddia etmişlerdir. Kur'ân'da bu durum şu şekilde belirtilmektedir: "(Ey Muhammed!) Yoksa 'Onu (Kur'ân'ı) kendisi uydurdu' mu diyorlar? De ki: 'Eğer onu uydurmuşsam, suçum bana âittir. Ben de sizin işlemekte olduğunuz suçlardan uzayım.'" (Hûd, 11/35)

Bir başka yerde Peygamber'in, Allah'a isnad ederek söz uydurmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır. "Eğer (Peygamber) bize isnad ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik. Hiçbiriniz de bu cezayı engelleyip ondan savamazdı. Şüphesiz Kur'ân, Allah'a karşı gelmekten sakınanlara bir öğüttür. Şüphesiz biz, içinizden yalanlayanların olduğunu elbette biliyoruz. Şüphesiz Kur'ân, kâfirler için mutlaka bir pişmanlık sebebidir. Şüphesiz Kur'ân, gerçek kesin bilgidir. (Hâkka, 69/44-51)

Müşriklerin her türlü yalanlama ve iddialarının tamamı anında reddedilmiş ve bu iddialarını akla uygun olmadığı, Hz. Peygamber hakkında ileri sürdükleri niteleme ve suçlamaların geçersiz olduğu ortaya konulmuştur. Hz. Peygamberle ilgili olarak müşrikler tarafından yapılan yalanlama ve nitelemelerin asılsız ve gerçek dışı olduğu, bazı ayetlerde ayrı ayrı yerlerde, bazı ayetlerde de arka arkaya ortaya konulmuştur. Bu konuda bir örnek olması açısından, "(Ey Muhammed!) O hâlde, sen öğüt ver. Rabbinin nimeti sayesinde, sen ne bir kâhinsin, ne de bir deli. Yoksa onlar, 'O bir şairdir; onun, zamanın felaketlerine uğramasını bekliyoruz' mu diyorlar? Onlara de ki: 'Bekleyin. Ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.' Bunu kendilerine akılları mı emrediyor, yoksa onlar azgın bir topluluk mudur? Yoksa 'O Kur'ân'ı kendisi uydurup söyledi' mi diyorlar? Hayır, (sırf inatlarından dolayı) iman etmiyorlar. Eğer doğru söyleyenler iseler, haydi onun gibi bir söz getirsinler!" (Tûr, 52/29-34) ayetleri sunulabilir. Burada, kahinlik, delilik, şairlik suçlamaları reddedilmiştir.

Müşrikler, Peygamberi suçladıkları ve niteledikleri şeyler hususunda, hem makul çerçevede davranmadıklarının, tutarsızlıklarının olduğunu, hem de birbirleriyle tutarsız olduklarının farkındaydılar. Ancak içinde bulundukları çeşitli durumlardan kaynaklanan gerekçelerle inkara, ayıplamaya, yalanlamaya, suçlamaya, aleyhte davranmaya devam ediyorlardı.

Bir defasında, Utbe, Hz. Peygamber'i vazgeçirmek için bazı tekliflerle gitmiş ve bu tekliflere Hz. Peygamber aldığı vahyi okuyarak cevap vermişti. Utbe, Peygamber'in yanından ayrılmış, durumdaki olumsuzluğu sezen Mekkeliler yanına geldiği zaman onlara, Allah'a yemin ederek, bundan böyle Mu-

hammed ile konuşmayacağını, Bildikleri gibi kendisinin, Kureyşlilerin çoğundan zengin olduğunu, fakat ona gittiğini ve her şeyi söylediğini, ancak Onun, kendisine öyle birşey ile cevap verdiğini ki, bunun ne şiir, ne şiir, ne de kehanet olmadığını söylemişti. Kendisine, "Eğer yüz çevirirlerse, de ki: 'Ben sizi Ad ve Semud'un başına düşen yıldırım gibi, bir yıldırıma karşı uyardım.'" şeklinde birşey okuduğunu, Doğrusu kendisinin korktuğunu ve ağzını tutup, 'Allah aşkına sus!', dediğini ifade ettikten sonra arkadaşlarına şöyle demişti: "Zira biliyorsunuz ki, Muhammed birşey söylediği zaman yalan söylemez. Gerçekten başıma azap geleceğinden korktum".²⁷

Bu konuda bir başka örnek olarak şu olay açıklayıcı olabilir. Hac mevsimi geldiğinde Velid b. Muğire, Kureyşli bir kaç kişiyle bir araya gelip toplantı yapmıştır. Velid, etrafındakilere, Arap ziyaretçilerin geleceğini, Muhammed'in durumunu da duymuş olduklarını, dolayısıyla onun hakkında tek bir görüşte karar kılmaları gerektiğini, yabancılara farklı şeyler söylememelerini, birbirlerini yalanlayacak ifadeler kullanmamalarını, birbirlerinin sözlerini reddetmemelerini teklif etmiştir. Onlar, kendilerinin onun görüşlerine uyacaklarını söylemişler, o da onların söyleyeceklerini duymak istediğini söylemiştir.

Onlar, Hz. Muhammed'in, "kâhin" olduğunu söylemeyi teklif edince, Velid "O kahin değildir. Çünkü ben kahinleri gördüm. Onun söylediği sözler kahinlerinkine benzememektedir." diye itiraz etmiştir.

Onlar, "deli" olduğunu söylemeyi teklif edince, Velid, "O deli değildir. Biz deliliği görüp biliriz. Deliler gibi boğulup sıkıntı çekmiyor, vesvese görmüyor." diye itiraz etmiştir.

Onlar, "şâir" olduğunu söylemeyi teklif edince, Velid, "O şair değildir. Biz şiirin her çeşidini biliriz. Onun söyledikleri şiir de değildir." diye itiraz etmiştir.

Onlar, "sihirbaz" olduğunu söylemeyi teklif edince, Velid, bu fikre de "O sihirbaz da değildir. Sihirbazları ve sihirlerini gördük. O, onlar gibi düğümlere de üflemiyor." diye karşı çıkmıştır.

Onlar, kendisine, o halde onun için ne diyeceklerini sorduklarında, Velid, Allah'a yemin ederek, onun sözünde bir tatlılık olduğunu, kökünün hurma ağacı gibi, dalının da meyveli olduğunu, Onun hakkında bu söyleneceklerden herhangi birini söylerlerse, sözlerinin batıl ve asılsız olduğunun hemen anlaşılacağını ifade ettikten sonra, her halde onun hakkında söylenecek en uygun şeyin, onun "sihirbaz" olduğunu söylemek olacağını belirtmiştir. Peygamberin, sihirbaz olduğunu, kişiyi dininden ayırdığını, kişi ile babasını, kişi ile eşini, kişi ile kardeşini, kişi ile aşiretini birbirinden kopardığını söylemelerini önermiş ve tavsiye etmiştir. Bu söz üzerinde karar kılarak meclisten ayrılıp gitmişler, hac mevsimi geldiğinde hacca gelen kimselerin yanına gidip,

her kimin yanına varırlarsa, mutlaka onu Peygamberden sakındırmaya çalışmışlardır. ²⁸ Velid b. Muğire hakkında, bu fikirlerinden dolayı kınama ve azab bildiren ayetler indirilmiştir. ²⁹

Nadr b. Haris de bu noktada, Hz. Peygamber için ileri sürülen sihirbaz, kâhin, şâir, deli gibi nitelemelerin doğru olmadığını, aralarında birbirini tutmayan ve peygamber'in durumuyla da örtüşmeyen iddialarda bulunduklarını ifade ediyordu. ³⁰

Mekkeli müşriklerden başka Ehl-i Kitâb da Hz. Peygamber'in peygamberliği aleyhinde bir takım gerekçe ve ilkeler ortaya koymuşlardır. Onlar, Peygamber olan kişinin özelliklerini biliyorlardı. Kendilerine bu konuda akıl soran müşriklere de akıl vermişlerdi. Aşağıdaki örnek hem müşriklerin hem de ehl-i kitâbın daha sonradan ortaya koyacakları tavırlarını göstermesi açısından önemlidir.

Müşrikler, toplandıkları her seferde, kendilerine göre en büyük problemleri olan konu hakkında mutlaka konuşurlardı ve bu kez Yesrib'deki Yahûdî alimlerine danışmak üzere adam göndermeye karar verdiler. Gönderecekleri iki elçiye, "Onlara Muhammed'i sorun, vasıflarını söyleyin, onu tarif edin ve söylediklerini iletin. Çünkü onlar, ilk kutsal kitâba inanıyorlar ve mutlaka Peygamberler hakkında bilgileri vardır. Oysa bizim bu konuda hiçbir bilginiz yok" dediler.

Yahûdî alimleri, onlara şu cevabı gönderdi: "Ona bizim söyleyeceğimiz şu üç soruyu sorun. Eğer bu sorulara cevap verebilirse o, Allah'ın peygamberidir, fakat eğer cevap veremezse yalancı ve sahtekârdır. Ona, eski günlerde ülkesini terk eden genç adamları, onlara ne olduğunu ve ilginç hikâyelerini sorun. Yeryüzünün ötesine, doğusuna ve batısına ulaşan uzak yolların yolcusundan haber vermesini isteyin. Bir de Ruh'u, onun ne olduğunu sorun. Eğer size, bunları söyleyebilirse, ona uyun, çünkü o, bir peygamberdir."

Elçiler Mekke'ye bu haberle döndüğünde, Kureyş liderleri Peygamber'e haber gönderdi ve bu üç soruyu sordu. Peygamber, "Yarın size bunların cevabını vereceğim." dedi, Ertesi gün Kureyşliler cevap için geldiğinde onları geri gönderdi. O günden itibaren onbeş gün boyunca hiç bir vahiy gelmedi.

28 Bkz. İbn İshak, age., 196; Belâzûrî, age., c. I, s. 150-151

29 "Beni, yarattığım kışıyla baş başa bırak. Ona bol mal ve gözü önünde duran oğullar verdim. Kendisine alabildiğine imkânlar sağladım. Sonra da o hırsla daha da artırmamı umar. Hayır, umduğu gibi olmayacak. Çünkü o, bizim ayetlerimizle karşı inatçıdır. Ben onu dîmdik bir yokuşa sardıracağım. Çünkü o, düşündü taşındı, ölçtü biçti. Kahrolası nasıl da ölçtü biçti! Yine kahrolası, nasıl ölçtü biçti! Sonra (Kur'an hakkında) derin derin düşündü. Sonra yüzünü ekşitti, kaşlarını çatı. Sonra arkasını döndü ve büyüklük taslayıp şöyle dedi: 'Bu, ancak nakledilegelen bir sihirdir.' 'Bu, ancak insan sözüdür.' Ben onu 'Sekar'a (cehenneme) sokacağım." (Müddessir, 74/11-26)

30 Bkz. İbn İshak, age., 256

Mekkeliler onunla alay ettiler, o ise bu sözler için ve beklediği yardımı almadığı için çok üzülüyordu. En sonunda Cebrail, onu teselli eden ve üç soruya da cevap veren vahyi getirdi. Bu uzun bekleyişin sebebi şu âyetlerle açıklanıyordu. "Hiçbir şey hakkında sakın 'yarın şunu yapacağım' deme! Ancak, 'Allah dilerse yapacağım' de. Unuttuğun zaman Rabbini an ve 'Umarım Rabbim beni, bundan daha doğru olana ulaştırır' de." (Kehf, 18/ 23-24).

Vahyin bu gecikmesi, her ne kadar Peygamber ve mü'minleri üzmüşse de gerçekte onlara gecikmeden sonuç çıkarmayı reddettilerse de, kafalarında şüphe olan bir çok Küreyşli için bu, vahyin Peygamber (s.av.) tarafından uydurulmadığına, bilâkis Allah'tan geldiğine delil idi. Eğer Muhammed (s.a.v.) daha önceki vahiyleri uydurdu ise, bu kadar alay edilme ve üzüntüye rağmen bu kez Vahyi geciktirmesi anlamsız değil miydi?

Küreyşliler, eski günlerde ülkelerini terkeden gençlerin (Ashab-ı Kehf) hikâyesini sorduklarında -bu hikâyeyi o zamana kadar Mekke'de hiç kimse duymamıştı- bu hikâyenin o zamanın durumuyla ilgili olduğunu inananların yüceliğini ve inanmayanların kötülüğünü anlattığını bilmiyorlardı. Yahûdilerin o zamana dek bildiklerinden başka Kur'an-ı Kerim'deki kıssa hiçbir insanın görmediği ayrıntılardan da bahsediyordu.³¹

Yahûdilerin müşriklerden Hz. Peygambere sormasını istedikleri ikinci soruya gelince, bu büyük yolcu Zülkarneyn'dir. Vahiy onun doğuya ve batıya yaptığı yolculuğu anlatır ve sorulandan fazlasına cevap vererek bir Üçüncü yolculuktan bahseder. Zülkarneyn iki dağın arasında yaşayan bir topluluğa rastlar ve o topluluk Zülkarneyn'e kendilerini Ye'cüc ve Me'cüc'den ve cinlerden koruyacak bir duvar yapması için yalvarırlar. Allah da ona, cinleri ve kötü ruhları bir yere toplama gücü verir. O belirli günde. Peygamber'e (s.a.v.) göre, bu kötü ruhlar yeryüzünde büyük karışıklıklara sebep olacaklardır. Onların ortaya çıkışı Kıyamet saatinden önce olacaktır ve vaktin yakınlaştığını gösteren işaretlerden biri olacaktır.

Ruh hakkındaki üçüncü soruya cevap olarak, insanın akli kapasitesinin ruhu kavramaya yetmeyeceği iletilmiştir: "Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: 'Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir.' (İsra, 17/85)³²

Müşrikler, yahûdi alimlerinin daha önceki tavsiyelerine uymamışlar, inkârlarına devam etmişlerdir.

31 Bkz. Kehf, 18/9-26

32 İbn İshak, age., 257; Martin Lings, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, (çev. Nazife Şişman), s. 85-87, İstanbul, 2006

B- Ehl-i Kitâb'ın (Yahûdi ve Hristiyanların) İleri Sürdükleri Gerekçe ve İlkeler

Hz. Muhammed kendisine verilen vahyi ilân ettiğinde Kitâb ehlinen çoğu da onu yalanlamış ve inkar etmiştir. Ancak Kur'ân-ı Kerim, Allah'ın kelâmı olduğuna öncekilerin kitâblarını delil olarak göstermektedir. *"Şüphesiz bu (Kur'ân'ın indirileceği) öncekilerin kitâblarında (zübürlü'l-evvelin) da vardı. İsrailoğulları bilginlerinin onu bilmesi, onlar (Mekke müşrikleri) için bir delil değildir?"* (Şu'arâ, 26/196-197).

Ehl-i Kitâb olan hahamlar ve papazlar, Hz. Peygamberin geleceğini ve geleceği zamanı Araplardan daha iyi biliyorlardı. Çünkü onun sıfatıyla ilgili bilgiler kitâblarında yazılıydı, ismi de belliydi. Peygamberleri zamanında, son peygambere tabi olacaklarına dair kendilerinden söz alınmıştı. Onlar peygamberin gelmesiyle müşrik putperestlere karşı Allah'ın kendilerini muzafer kılacağına inanıyorlar, Ahned isminde İbrahim (a.s.)'ın dininde bir peygamber gönderileceğini söylüyorlardı. Yine onlar, peygamberleri zamanında da kitâblarda onun sıfatı ile ilgili bilgileri okuyorlardı.³³

Mekkeliler, ehl-i kitâbın hoşlanmadığı bir şey yaptıklarında, "hak peygamberin geliş zamanının yaklaştığını, o geldiği zaman kendilerinin ona tabi olacağını ve onunla birlikte âd ve İrem'in öldürüldüğü gibi Mekkelileri öldüreceklerini söylerlerdi. Ancak peygamberlik Hz. Muhammed'e verilince sözlerini unuttular ve inkar ettiler."³⁴

Yahûdiler, peygamberin (s.a.v.) sorulara verdiği cevapları ilgiyle karşıladılar ve beklentilerinin aksine Peygamberin tüm sorularına cevap vermesine rağmen onu kabul etmediler.

Onlardan bir kısmı Medine'de bazılarının sormalarını istememelerine rağmen ruh hakkında sormuşlar, Hz. Peygamber kendilerine ruh hakkında az bir ilim verildiğini bildiren ayeti okumuştur. Yahûdi bilginleri, "ilimden az verilmiştir" ibaresinin, yahûdileri mi yoksa arapları mı kasdettiğini sormuşlardır. Peygamber, "Her ikisini de" cevabını verince, kendilerinin her konuda bilgiye sahip olduklarını söyleyerek karşı çıktılar. Çünkü onlar, Kur'ân'ın da tasdik ettiği gibi herşeyi ayrı ayrı açıklayan³⁵ bir kitâb olan Tevrat'ı okuyorlardı. Peygamber onlara, bildiklerinin, Allah'ın ilmi yanında çok az olduğunu, fakat yine de eğer uygularlarsa bildiklerinin onlara yeteceğini söyledi. Bu olaydan sonra Allah'ın ilmiyle ilgili âyet nazıl oldu: *"Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah'ın sözleri*

33 Bkz. İbn İshak, a.ge., 60,119

34 İbn İshak, age., 62

35 "Sonra iyilik yapanlara nimeti tamamlamak, her şeyi açıklamak, hidayet ve rahmete erdirmek için Mûsâ'ya Kitâb'ı (Tevrat'ı) verdik ki, Rablerinin huzuruna varacaklarına iman etsinler." (En'âm, 6/154)

(yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Lokman, 31/27)³⁶

Yahûdi ve Hristiyanlar, birbirlerinin dinleri konusunda çekişme içinde bulunuyorlardı. Her iki grup da diğerinin herhangi bir temel üzerinde olmadığını söyleyip diğerini Cehennemlik olarak nitelendiriyordu.³⁷

Onlar, peygamberin kendilerinden çıkacağını düşündükleri ve bekledikleri için Hz. Peygamberin peygamberliğini kabul etmedikleri gibi aleyhinde tutum sergilemişlerdir. Allah, onların dinine girmedikçe, onların dinine uymadıkça her iki grubun da kendisinden razı olmayacaklarını Peygambere bildirmiş-tir.³⁸

"Yoksa siz, 'İbrahim de, İsmail de, İshak da, Yakub ile Yakuboğulları da yahûdi, ya da hristiyan idiler' mi diyorsunuz? De ki: 'Sizler mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı?' Allah tarafından kendisine ulaşan bir gerçeği gizleyen kimseden daha zalim kimdir? Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir. Onlar gelip geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir. Siz onların yaptıklarından sorumlu tutulacak değilsiniz."³⁹ Ayetlerinde işaret edildiği gibi sonraki insanların kendi dinlerine girmelerini ve girmedikçe onlardan hoşlanmayacakları bir tavır sergilemek bir tarafa kendilerinden çok çok önce yaşamış insanların da Yahûdi veya hristiyan olup olmadığı konusunda tartışmışlardır. Hz. İbrahim'in Yahûdi ve hristiyan olmadığı, "hanif bir Müslüman" olduğu, çünkü bu konuda Yahûdilik ve hristiyanlık çerçevesinde tartışanlardan çok önce yaşadığı, bu durumu akledemeyecek durumda olduklarına dikkatleri çekilmiştir.⁴⁰

"(Bir de) yahûdiler ve hristiyanlar, 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgili kullarıyız' dediler. De ki: 'Öyleyse (Allah) size neden günahlarınız sebebiyle azap ediyor? Hayır, siz de O'nun yarattıklarından bir beşersiniz.' (Allah) dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Göklerin, yerin ve bunların arasında bulunanların da hükümranlığı Allah'ındır. Dönüş de ancak O'nadır. Ey kitâb ehli! Peygamberlerin arası kesildiği bir sırada, "Bize ne müjdeleyici bir peygamber geldi, ne de bir uyarıcı" demeyesiniz diye, işte size (hakikatı) açıklayan elçimiz (Muhammed) geldi. (Evet,) size bir müjdeleyici ve uyarıcı gelmiştir. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir."⁴¹ Ayetlerinde onların durumu Allah katında ayrıcalık isteyen kimseler olarak ve aslında uyarıcı gelmemesini bahane etmemeleri için Peygamber gönderildiğini, sonra da ona inanmaktan sorumlu olduklarını göstermektedir.

36 Bkz. İbn İshak, age., 259-260

37 Bakara, 2/111-113

38 Bakara, 2/120, 135; Âli İmrân, 3/73

39 Bakara, 2/140-141

40 Âli İmrân, 3/67

41 Mâtde, 5/18-19

Kur'ân'da Yahûdilerin, Üzeyr'in, Hıristiyanların, İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu iddia etmekte olduklarını ve hahamları ve papazları ve Meryem oğlu İsa'yı rab olarak telakki ettiklerini bildirmektedir.⁴² Bunlar, tevhidi esas alan bir peygamberin peygamberliğini kabul etmek bir tarafa aleyhinde gerekçeler üretmekte ve çalışmalar yapmaktaydılar.

Hz. Peygambere Ehli kitâbın, kendisini ve peygamber olduğunu, oğullarını tanır gibi tanıdıkları halde yine de onun peygamberliğini kabul etmeyecekleri de bildirilmiştir.⁴³ Çünkü onların Hz. Peygamberin peygamberliği aleyhinde gerekçe, ilke ve tavır koymalarının temelinde peygamberin, kendi topluluklarından olacağı beklentisinin boşa çıkması yatıyordu.

C- Münafıkların İleri Sürdükleri Gerekçe ve İlkeler

Münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar, *"Allah ve Resûlü bize, ancak aldatmak için vaadde bulunmuşlar"*⁴⁴ diyerek Hz. Peygamberin boş vaadlerde bulunan biri olduğunu ileri sürmekle peygamberliği aleyhinde görüş bildirmişlerdir.

Münafıklar, Allah'ın indirdiğini beğenmeyen kimselere, *"Bazı işlerde size itaat edeceğiz"* demekteydiler. Allah, onların gizlice konuşmalarını bildiğini peygamberine bildirmiştir.⁴⁵

Münafıklar, Hz. Peygambere, peygamberliğini kabul ettiklerini söyledikleri halde gerçekte onun peygamberliğini kabul etmiyorlardı. *"(Ey Muhammed!) Münafıklar sana geldiklerinde, 'Senin, elbette Allah'ın peygamberi olduğuna şahitlik ederiz' derler. Allah senin, elbette kendisinin peygamberi olduğunu biliyor. (Fakat) Allah, o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduklarına elbette şahitlik eder. Yeminlerini kalkan yaptılar da insanları Allah'ın yolundan çevirdiler. Gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür! Bu, onların önce iman edip sonra inkâr etmeleri, bu yüzden de kalplerine mühür vurulması sebebiyledir. Artık onlar anlamazlar."*⁴⁶

Münafıklar dünya menfaatini öne çıkararak güya inandıklarını söylüyorlar, ancak menfaat beklentileri bittiğinde ve gizli olduğunu düşündükleri, fırsat buldukları ortamlarda, Hz. Peygamber'in başta peygamberliği olmak üzere, şahsı, yakınları ve Müslümanlar aleyhinde bulunmak üzere bir takım gerekçeler, ilkeler ve stratejiler geliştiriyorlardı.

42 Bakara, 2/116; Tevbe, 9/30-31

43 Bakara, 2/146; En'âm, 6/20

44 Ahzâb, 33/12

45 Muhammed, 47/26

46 Münâfıkûn, 63/1-3

SONUÇ

Hz. Muhammed, vahiyle şereflendirildikten bir süre sonra bu vahyi insanlara bildirip -önce yakın akrabalarından, sonra sırasıyla kendi kavminden, diğer topluluklardan ve milletlerden olmak üzere- onlardan, Bir olan Allah'a inanmalarını ve ona tapınmalarını, onun dışında herhangi bir şeyi ya da şeyleri ilah edinmemelerini, daha önceden edindikleri ilahlara tapınmayı bırakmalarını, kendisinden önce gönderilen peygamberlerin peygamberliklerine, meleklerle, daha önce gönderilen peygamberlere verilen kitâblara, ahiret gününe inanmalarını, kendisinin peygamberliğini kabul etmelerini, bunun Allah'ın emri olduğunu kabul etmelerini içeren dini, tebliğ etmeye başladığında, kabul edenlerin yanında pek çok insan bu çağrıyı kendileri açısından bazı gerekçelerle reddetti. Hatta bir kısmı, bu çağrının aleyhinde bir takım ilkeler geliştirerek Hz. Peygamberin peygamberliği aleyhinde birtakım ilkeler ortaya attı.

Hz. Peygamberin peygamberliği aleyhinde gerekçeler ve ilkeler ortaya atılanlar, başta bazı yakınları olmak üzere, Mekke ve çevresinde yaşayan putperest müşrikler, münafıklar, Yahûdî ve Hristiyanlar, Mecusiler vb. birtakım inanç mensublarıdır. Hz. Peygamberin peygamberliği aleyhinde ileri sürülen gerekçeler ve ilkeler arasında, onun deli, şair, kahin, büyülenmiş, cahil, gafil olduğu, hatta onun yeryüzünde gezip dolaşan kendileri gibi bir insan olduğu, oysa Allah'ın bir meleği elçi olarak göndermesi gerektiği, şeklinde müşrikler tarafından, yine kendi aralarından çıkmaması sebebiyle de bir uyarıcı peygamberin geleceğine dair kendi inandıkları kutsal kitâblarında haber bulunduğunu bilmelerine ve inanmalarına rağmen Yahûdî ve hristiyanlar tarafından ileri sürülen nedenlerle peygamber olamayacağı şeklinde pek çok gerekçe ve ilke ortaya atılmıştır.

Risaletin başlangıcından vefatına kadar olan sürede Hz. Peygamberin peygamberliği aleyhinde ileri sürülen gerekçe ve ilkeler, özellikleri açısından mantıki anlamda akıl ölçütleri bağlamında değerlendirdiğinde, bunların aklın genel ölçütleri çerçevesindeki makuliyet içerisinde bulunmalarından daha çok peygamberliği reddetme amacı, çabası ve düşüncesiyle ortaya konulan özel, kişisel, hissi, sun'î ve insiyakî gerekçeler ve ilkeler oldukları görülmektedir.

Müşrikler, Hz. Peygamber için ileri sürdükleri "kâhinlik, delilik, şâirlik, büyüçülük" vb. niteliklerin onda bulunmadığını, yine onun sözlerinin normal bir insan tarafından söylenebilecek sözler olmadığını bildikleri halde, hatta onun peygamber olduğunu bildikleri halde yine de inanmamışlar, üstelik aleyhde birtakım çabalar sarfetmişlerdir. Onlar, kendi içlerinde çelişki içerisinde bulunduklarını ve birbirleriyle de uyuşmadıklarını, farklı farklı nitelermelerde ve suçlamalarda bulunduklarını, bunun hem makul olmadığını, üstelik insanları tatmin eden gerekçeler olmadığı için geçersiz kabul edileceklerini düşünüp tek bir noktada suçlamada bulunmak için uğraşmışlardı. Kendilerinin bilgi sahibi

olmadıklarını düşündükleri için Yahûdilerden bilgi ve yardım aldıkları halde aldıkları bu bilgiler doğrultusundan da Hz. Peygamberin cevapları karşısında onu doğrulamayı reddedip inkar ediyorlardı.

Ehl-i Kitâb, kitâblarından peygamberin vasıflarını okuyup öğrendikleri ve kesinlikle peygamber olduğunu bildikleri halde menfaatlerine ters geldiğini düşündükleri için inkar ediyorlardı.

Münafıklar, kendilerinin inanmadıkları, doğru söylemedikleri ve yalancılıklarının, gizli olduğunu düşünerek çevirdikleri işlerin, Peygambere bildirildiğini, onun da bunu kendilerine bildirdiğini gördükleri halde yine de inanmıyorlar, aleyhdarlığa devam ediyorlardı.

Peygamberlik aleyhinde gerekçe ve ilke ortaya atanlar, Peygamberlik diye bir şeyin olmasının imkansızlığı, Allah'ın peygamber göndermesine gerek olmadığı, aklın insanlara yeterli olabileceği çerçevesinde bir genel itiraz ve red yerine, Hz. Peygamberin peygamberliğinin imkansızlığını ortaya koymaya çalışıyorlardı. Bunun için de yine genel çerçevede sayılabilecek karşı çıkışlar yerine özel bir takım gerekçeler ortaya koyuyorlardı. Onlar, adeta peygamberliğin şartlarını kendileri belirlemeye ve Hz. Peygamberin durumunu buna uygun olmadığını düşünüp reddediyorlardı. Peygamberliği, kendileri başta olmak üzere neredeyse başka herkes için uygun görüyor, ancak Hz. Peygambere yakıştıramıyorlardı. Onların gerekçeleri özeldi. "Hz. Muhammed, peygamber değildir" şeklinde bir iddiadan öte, "Hz. Muhammed, peygamber olamaz, olmamalıdır ve olamayacaktır" şeklinde bir iddiayı ortaya atıyor ve insanlara kabul ettirmeye çalışıyorlardı. Kâhinlik, büyüçülük, şâirlik, delilik, şeytanın sözüne aracılık gibi iftiralarla, insan sözü ile peygamberlik arasında olumsuz ve doğru orantılı olmayan bir ilişki olduğunu biliyorlar, ancak bu niteliklerden birinin Hz. Peygamberde bulunmadığını bile bile ikinci adımda onun bu niteliklerden birine sahip olduğunu, öyleyse onun peygamber olamayacağını ileri sürüyorlardı. Attıkları ikinci adımın yanlış, tutarsız, saçma olduğunun bilincinde oldukları halde saçma bir düşünceyle, saçma bir önerme kurup saçma bir sonuca gidiyorlardı. Eğer peygamberin sözleri insan sözü ise, kendilerin de öyle bir söz söylemeleri istendiğinde bundan aciz olduklarını, kendilerinin buna benzer bir söz söyleyemeyeceklerini biliyor, ancak yine de birtakım gerekçe ve ilkeler ortaya atmaktan geri durmuyorlardı.

Bu gerekçe ve ilkeler, Hz. Peygamberin vefatından günümüze kadar onun peygamberliği aleyhinde ileri sürülen gerekçe ve ilkeler için aleyhtarlar tarafından sürekli olarak tekrar edilmiş, İslâm'a, peygamberine ve inananlarına karşı gündem oluşturma ve strateji geliştirmede kullanılmışlardır.